OBSERVATIO

DE

AFFECTIBUS MORBOSIS VIRGINIS HAVNIENSIS

CUI

PLURIMÆ ACUS E VARIIS CORPORIS PARTIBUS EXCISÆ ET EXTRACTÆ SUNT.

AUCTORE

J. D. HERHOLDT,

MEDICINÆ DOCTORE ET PROFESSORE, PROTOMEDICO NOSOCOMII REGII FRIDERICIANI, CURATORE MEDICINÆ MILITARIS NAUTICÆ, EQUITE ORDINIS DANEBROGICI, MEMBRO PLURIUM SOCIETATUM DOCTARUM.

HAVNIÆ.

TYPIS EXCUDEBAT ANDREAS SEIDELIN,

AULÆ REGIÆ & UNIVERSITATIS TYPOGRAPHUS.

MDCCCXXII.

PROOEMIUM.

Heic tibi amice Lector! observationem offero, jam ante annum (die nempe 8vo mensis Martii anni 1821) *Societati Regiæ Medicæ Havniensi* prælectam. Status ægrotæ, cujus fata tunc depingere studui, eo tempore tam tolerabilis erat, ut omnium nostrum, qvotqvot eam conspeximus, nemo esset, qvin prosperum morbi eventum præsagire auderet. Qvam ob rem id mihi propositum fuit, ut cuncta, qvæ observaveram, operis typographicis haud prius committerem, qvam morbi qvoqve reliqviæ dissipatæ essent.

Verumenimvero nostram spem magnamqve exspectationem eventus fefellit, et res multo aliter cecidit, qvam a nobis prævideri potuit. Nimirum dum nihil istiusmodi suspicabar, post dolorem sat gravem circa dextri humeri articulum, a die 14to mensis Maii (anni 1821) *tumor in cavo axillari* obortus est, qvi lente crescens multos denuo cruciatus ægrotæ inferebat, extremumqve vitæ periculum minitabatur. Nam hic tumor (ut postea comperi) tantum acuum numerum continebat, ut (præter illas 273 antehac excisas) ex humeri ambitu plus 100 a die 26to mensis Martii ad hodiernum usqve diem arte evulserim.

Luctuosum hunc ac lamentabilem statum jam inde a medio mensis Maii auxit accedens *urinæ retentio* (uti annis 1809 et 1810) *completa*, quæ ad 4tum

mensis Julii continuo perdurans, ægrotæ vesicam qvotidie saltem semel, qvandoqve pluries, arte evacuandi necessitatem mihi iterum imposuit. A die 5to mensis Julii aqva rursus sponte profluebat, et ægrota tres circiter septimanas patibilem denuo vitam degebat.

Sub finem mensis Julii ægrota qvandoqve *super potionum modum mingebat*, urina tamen pro illius lubitu et sine ulla molestia adhuc manabat. Sed brevi post hic affectus in continuum *Diabetem*, qvi nothus et insipidus audit, sensim transibat. Hoc morbi additamentum mali qvidem ominis erat, minus tamen terrebat, qvamdiu vesicam sponte exinanire Misera valebat.

Ast qvam vaga semper et volubilis ejus fortuna! Etenim die 4to mensis Octobris ad Diabetem, jam tum satis ube-

rem, *urinæ retentio se rursus adjunxit*, eaqve dein tam pertinax fuit, ut postea ne guttulam qvidem ægrota sponte emiserit. Hinc, ut ad summum, qvod ei immineret, periculum, chirurgica manus die nocteqve parata semper et promta esset, svasi et rogavi, ut ad *Nosocomium Regium Fridericianum* (in qvo adhuc sub mea cura degit) transportaretur.

Demum mense Januario anni 1822 ad istam miseriarum catervam, alia affectio, eaqve certe non minoris perniciei qvam ceteræ, velut cumulus accessit. Nempe *vaginæ constrictor*, *tonico spasmo correptus*, aditum ad intima genitalia tam arcte occludebat, ut postea specillum per vaginæ ostium introduci ægre posset. Ab eodem inde tempore intra constrictorem *tenuis li-*

qvor, urinæ ad aspectum similis, clam die nocteqve *secernebatur*, atqve hic liqvor in ipsa vagina, qvod valde mirum, prorsus ita nunqvam non *retinebatur*, ut is, ni pluries qvotidie (uti urina e vesica) catheteris ope educeretur, acerbissimos cruciatus variasqve affectiones hystericas sua copia adferret.

Sub hoc affectu ægrota, plerumqve fastidiens, siti perraro vexata, ab initio mensis Februarii ad exitum mensis Junii h. a. (spatio 151 dierum) adsumsit 2020 circiter Uncias (maxime aqvæ) sive 126 Libras. Eodem temporis spatio arte eductæ sunt liqvoris diabetici:

e vesica urinaria . .	326	855 Librae.
e vagina uteri . .	529	

En velut *geminum Diabetem* (vaginalem nempe et vesicalem) una cum *gemina Ischuria*, seu inhibito effluvio ex

utroqve receptaculo. Est sane hæc complicatio, qvam nunc per dimidium annum qvotidie vidi, tam singularis et rara, ut qvantum comperire potuerim, ad nostram usqve memoriam nec visa nec audita sit.

Qværet forsan qvispiam: unde tam immodica liqvoris diabetici copia? Hæsito, qvid in hac re nimis adhuc dubia respondeam. Nihil enim, opinor, potest e corpore manare, cujus principia non antea fuerint immissa. Ast ægrota nostra jam initio mensis Februarii adeo tenuis erat, ut exile ejus corpus vix 120 Libras ponderaret. Emisit ab eo inde tempore ad exitum inseqventis Junii, 855 Libras, vel 729 Libras, supra mensuram potus et cibi (126 Librarum), qvam ipsis iisdem 151 diebus assumserat. Attamen sub hac morbi periodo tota ejus compages, qvod mirum! vix 16 Librarum pondus

perdiderat. Unde igitur reliqvæ istæ 713 Libræ furtim sangvini resarcitæ? Eo fere adductus sum, ut credam, pulmones sub certis affectibus facultate præditos esse, aërem inspiratum in serum transmutandi.

Alia, qvæ huc spectat, qvæstio facilius solvitur; hæc nempe: num in nostra ægrota omnis liqvor diabeticus, vaginalis pariter cum vesicali, e solis renibus ceu unico fonte scaturiat? Fuerunt cl. viri, qvi collectionem liqvoris in vagina ab illius transsudatione per parietes vesicæ explicare conati sint. Hæc vero explicatio, fateor, utut speciosa videatur, non tamen mihi satisfecit, neqve ea observatis ullo modo congruit. Etenim symptomata ex ischuria vesicali suborta, dolor præprimis et assiduum meiendi desiderium, nunqvam mitigata vidi, sed plu-

ries aucta, dum liqvor vaginalis arte educeretur. Neqve catheter in aditu ad alterutrum receptaculum (sive in ostio vaginæ sive in urethra) consulto relictus, unqvam prohibuit, qvo minus illorum alterum post solitum temporis intervallum a liqvore moleste distenderetur. Insuper liqvor e vagina elicitus, et urina e vesica ducta, varia ratione inter se semper differebant. Vaginalis nempe ut plurimum turbidus e muco, viridescens et odore gravi molestus erat; contra liqvor vesicalis nunqvam fere non limpidus, pellucidus et minus foetidus deprehendebatur. Deniqve solertissima utriusqve liqvoris analysis jam inter alia monstravit, liqvorem vaginalem *principium* qvidem *uricum* continere; nil vero *acidi urici*; contra e liqvore vesicali paululum acidi urici una cum ejusdem principio eductum

est. Hæc observata, ni fallor, satis evincunt, alterutrum liqvorem in proprio suo organo secerni, urinam scilicet in renibus, liqvorem vaginalem in intimis genitalibus. Num vero secretio liqvoris vaginalis in ipsa vagina, an in utero, an in organo seminali *Gartneri* nostri perficiatur, nondum determinare audeo.

Improvisa illa morbi mutatio, amice Lector! in causa est, cur jam diu undiqve rogatus, nunc demum a consilio prius capto deflectam, et (morbo qvamvis procul forsan a fine) hanc primam observationis particulam publici juris faciam. Qvam fortunam Miseranda nostra in posterum expertura sit, id, si Deus me incolumem servet, suo tempore, qva possum diligentia, adumbrare conabor.

Ne vero ineptam fabulam me docuisse credas, officium duco, in veritatis fidem nomina hic addere Collegarum, ad numerum 36, qvi ægrotam vario tempore una mecum viderunt, mihiqve in multiplicibus illius affectibus tractandis consilio et auxilio fuerunt. Ordine alphabetico hi sunt:

Dr. J. D. Brandis, Archiater, Augustissimæ nostræ Reginæ Medicus, eques ord. Danebr.

Dr. H. Callisen, Generalis chirurgiæ et anatomiæ curator, Professor chirurgiæ supra invidiam emeritus, Commendator ord. Danebr.

J. L. Drejer, Medicus præsidiarius Nosocomii Regii Fredericiani. (Is præsens fuit, dum *tres* acus ex abdomine, *octo* e brachio dextro exscidi).

A. C. Fenger, Professor in Academia Chirurgorum Regia, Augustissimi Nostri Regis Chirurgus primarius, eques ord. Danebr. (Adfuit dum acus ex abdomine extrahebatur).

Dr. H. T. Gartner, Medicus practicus havniensis. (Adfuit dum acus e brachio dextro exscisa est).

Ch. H. Hahn, Curator rei chirurgicæ navalis et Protochirurgus legionis militiæ nauticæ.

J. Fr. W. Herholdt, Protochirurgus legionis militiæ nauticæ.

P. H. Hjort, Protochirurgus legionis militiæ terrestris. (Is adfuit dum tres acus e brachio exscindebantur).

Dr. S. Jacobi, Medicus practicus havniensis, jam beatus.

Dr. L. K. Jacobsen, Professor et Medicus practicus havniensis. (Is adfuit, dum acuse mamma sinistra extrahebatur).

G. Jessen, Medicinæ Candidatus in Nosocomio Regio Fridericiano. (Is mihi, dum duas acus, unam e brachio dextro, alteram e mamma dextra, exscindebam, auxilio erat).

Dr. H. M. W. Klingberg, Professor anatomiæ in Academia artium elegantiarum et Protochirurgus legionis militiæ nauticæ. (Eo præsente acum e brachio dextro extraxi).

. P. Larpent, Medicinæ Candidatus in Nosocomio Regio Fridericiano. (Ejus auxilio viginti et duas acus e brachio dextro evulsi).

. G. Lind, Licentiatus medicinæ, et medicinæ Candidatus in Nosocomio Regio Fridericiano. (Is præsens fuit, dum acum e mamma dextra excidi).

Dr. A. Lund, Professor, aulæ regiæ Medicus, et Poliater Metropolis.

Dr. C. M. Lunding, Medicus provincialis.

J. B. Madsen, Chirurgus Regius provincialis.

F. W. Mansa, Chirurgiæ Candidatus in Nosocomio Regio Fridericiano. (Is adfuit dum acum e mamma dextra extraxi).

Dr. Meierhoff, Medicus Bremensis. (Hujus viri præsentia acus e brachio dextro excisa. Ipse tactu magnetico urinæ exitum parare frustra tentavit).

J. C. Müller, Protochirurgus legionis militiæ terrestris.

T. C. Mürer, Medicus practicus Havniensis. Ejus præsentia duæ acus e mamma dextra extractæ sunt.

N. C. Möhl, Medicinæ Candidatus in Nosocomio Regio Fridericiano. (Ab eo adjutus tres acus e brachio dextro duasque e mamma dextra excidi).

S. Petersen, Medicinæ Candidatus in Universitate Norvegica Fridericiana.

Dr. G. Rahlff, Medicus Theatri regii, Protochirurgus legionis regiæ a civibus academicis compositæ.

C. Retzius, Magister artium Lundensis.

Dr. J. S. SAXTORPH, Chirurgiæ et artis obstetriciæ Professor in Universitate Regia Havniensi, Medicus obstetricans primarius Nosocomii regii puerperarum, eques ord. Danebr. (Is adfuit dum acum e cavo axillæ dextræ extrahebam).

Dr. J. H. SCHIÖNHEIDER, Professor, aulæ Regiæ medicus.

Dr. CHR. FR. SCHUMACHER, Professor anatomiæ in Universitate Regia Havniensi, eques ord. Danebr. (Is acum in vulnere abdominis tetigit, qvam tamen eo die extrahere frustra conati sumus).

S. B. SVENDSEN, Protochirurgus legionis militiæ terrestris.

E. SWITZER, Chirurgus præsidiarius legionis nauticæ, et Prosector in Universitate Regia Havniensi.

R. THAL, Professor, Protochirurgus Nosocomii civilis Havniensis, Lector Chemiæ in Academia Chirurgorum Regia.

Dr. THELNING, Medicus Augustissimi Principis Oscar, Regni hæredis Sveciæ et Norvegiæ.

S. TRIER, Studiosus Medicinæ. (Adfuit dum acum e mamma dextra exsecui).

B. O. WINCKLER, Protochirurgus legionis militiæ terrestris. (Eo adjutus qvinqve acus e cavo axillæ, duas e brachio exscidi).

rent. Num ex hoc meo suscepto ars nostra vel tantillum emolumenti capiat, vestro judicio relinqvere verecundia jubet. Oppido saltem patebit, qvantas ærumnas qvantasqve miserias natura hominis, alias nimis eheu! fragilis et caduca, perferre nonnunqvam, imo assidua et solerti cura adjuta, vincere valeat.

Rachel Hertz, judæa virgo, tenuioris qvidem constitutionis, sed acutioris ingenii, a prima juventute ad 14 ætatis annum, salutis ac virium satis integra vixerat, jamqve lunare tributum persolvere coeperat. Ea, variolarum morbo perfuncta, primum anno 1807 die 16 Augusti de colico dolore conqvesta est, qvi ultra 18 dies qvamvis perseverans, parum tamen solicitudinis excitabat. Tertio vero die Septembris, cum sub publico tumultu eius abdomen forte percuteretur, atqve deinceps dolor ille colicus multum ingravesceret, moesti ægrotæ cognati a me medico auxilium petivere.

Accersitus ego ægrotam angore molesto et ingenti dolore, in præcordiis maxime et lumbis vexatam, totumqve abdomen mire

turgens, inflatum ac renitens inveni. Clamabat perpetuo, introrsus totam se æstuare et velut igne comburi. Illa nec motum, nec qvietem tolerabat; plures jam noctes diesqve insomnes transegerat; spiritum difficulter et anxie ducebat; pulsus tensus erat, parvus et valde acceleratus; alvus tenaciter adstricta; virium prostratio una cum sudore frigido, totum corpus perluente, aderat, inanesqve ad vomendum conatus continuo urgebant. Methodo antiphlogistica strenuo adhibita — clysmatibus lenitivis ac emollientibus — et fomentîs ejusdem indolis abdomini adplicitis — intra paucos dies ægrota a gravi hoc morbo omniqve dolore libera evasit, pleneqve revaluit. Felix medicatio, cum adjutrix natura succurrit!

Cum Hafnia iisdem diebus ab hostili Anglorum exercitu obsessa esset, et per plures inprimis noctes crudelissime oppugnaretur; summus inde terror, mulieribus præcipue et virginibus injectus, earum plurium systema nervosum ita concussit, ut infortunio magis qvam culpa miseræ infelicesqve e publica ista calamitate evaderent. Mirandum itaqve, qvomodo nostra ægrota, qvæ animi qvidem constantis, neqve ad tristitiam neqve ad gaudium

nimis propensi erat, a gravi licet isto terrore nuperrime percussa, et a morbo tam severo valde debilitata, omnem tamen nervorum offensionem sub dira illa epocha feliciter effugere potuerit. Sana nempe deinceps, et immunis ab omni malo, vixit ad diem usqve 24tum Novembris ejusdem anni, qvo die post immensum horrorem, tumor in latum diffusus, roseus, et floridus, verbo erysipelas, sine manifesta causa totam ejus faciem subito infestabat.

Nova hæc affectio febri continua stipata, qvamvis plurimas corporis functiones illico turbabat, vigiliam, inqvietudinem, anxietatem, sensuumqve perturbationem inducebat, solitis tamen remediis intra aliqvot dies dissipabatur, inseqvente nulla fere epidermidis desqvammatione.

Ast depulsum hoc malum, brevi post rediit idem —; febris tum magis increscebat, diutius affligebat, ac minus facile pristinis remediis cedebat. Neqve hoc satis! Nulla qvippe cura averti potuit, ne per tres prope menses proxime inseqventes, eadem affectio tristem eandem tragoediam ludens, pluries jamjam sanata, denuo repeteret. Fidem fere superat, qva ratione misera nostra tantam symptoma-

tum, se una velut serie excipientium, catervam sine vitæ periculo perferre potuerit. Haud certe mirum, si e tanto, tamqve repetito, conflictu sensim adeo langvida et debilis evaderet, ut demum systema ipsius nervosum a levi qvacunqve causa infestaretur. Ad divi Hippocratis effatum: "qvod qvi sæpe erysipelate corripiuntur, tandem eo moriantur", non solum artis nostræ periti, qvorum plures, qvid mihi faciendum esset, consului, de recuperanda sanitate dubitabant, sed etiam ipsius ægrotæ affines et cognati eam in ancipiti versari, tristes et perturbati existimabant.

Anno 1808 a fine Martii ægrota de die in diem debilitari et langvescere magis adhuc visa est. Ejus facies tunc pallida, exsangvis et emaciata erat. Nausea stomachi accessit, nec appetitu, sed imperio, parum cibi sumebat. Vexabant cordis palpitationes et tanta pectoris angustia, ut in suffocationis metu esset. Æstus intus et extus crebrius exardescebat; caput vertigine afficiebatur; mentis facultates, memoriæ inprimis vis, minui videbantur; animi deliqvia nunc pluries per diem urgebant; superveniebat interdum artuum tremor, ut neqve stare nec ire vel sedere

posset. O! tum temporis jam sat misera puella! Medici consulti in morbo dignoscendo neutiqvam hæsitabant: hysteriam esse omnes censebant; sed opem nemo ferebat; etenim remedia omnis generis, vel potentissima, docte et sollicite adhibita, nihil valebant. Irrita medicatio, qvæ repugnante natura tentatur!

Qvæ morbi mutationes inde a mense Martio 1808 ad mensem Maium proximi anni — *spatio 14 circiter mensium* — seqvebantur, tam multiplices ac diversæ, tamqve mirandæ erant, ut singulas ordine recensere, non modo tædium afferret, sed vix sive omnino fieri non posset. Eqvidem affectiones adeo truculentas et intricatas totius vitæ meæ et praxeos tempore haud notavi. Liceat igitur, pace vestra, Sodales! præcipua duntaxat harum affectionum momenta, haud qvidem ad extremum, sed eo, qvo opus sit, perseqvi, eademqve sine pigmentis fucoqve puerili proferre.

Ab initio hujus epochæ et per tres prope septimanas inseqventes, ægrota nostra a causa qvacunqve leviori (affectu scilicet animi, aëris intemperie, vitio in diæta commisso, imo interdum absqve ulla causa manifesta) in *lipo-*

thymiam velut a fulmine icta subito incidebat. Hæc animi deliqvia mox diutius, mox brevius, durabant, indies iterum recurrebant, nullum vero typum servabant, nec erysipelate amplius, neqve adhuc spasmis hystericis stipata erant. Pleriqve ejusmodi insultus ita leves erant, ut ægrota, laxatis vestium vinculis, lecto imposita, aut sponte ad se rediret, aut solo adstantium clamore, aut frigidæ aqvæ adspersione, aut dorsi percussionibus, aut spiritu saltem volatili naribus admoto, in vitam sat facile revocaretur. Sub ipso insultu instar moribundæ sine sensu et motu jacebat; arteriarum pulsationes tum langvidæ, qvin fere nullæ erant, et respiratio vix percipiebatur. Simulac sensus et motus rediere, ægra inscia omnium, qvæ sub paroxysmo acta erant, raro dolorem capitis gravativum, totiusqve corporis langvorem accusabat, plerumqve vero velut sana, e somno evigilans, de nulla prorsus molestia conqverebatur. Tempus inter paroxysmos domesticis occupationibus sub insigni mentis reqvie consumebat. Lectum vespertino tempore velut sana petens, noctes placido somno et ab omnibus prope symptomatibus libera traducebat. Plerumqve ciborum nihil plane

præter decoctum avenæ et aqvam frigidam sumebat. Alvus continuo segnis, rarissime nisi dato laxativo, aut clysmate injecto sollicitata respondebat. Urina semper fere tenuis et copiosa mingebatur, perraro lactis instar cum sedimento simili apparebat. Mensium fluxus parcior erat, et circa id temporis symptomata morbi haud exacerbari videbantur.

Per totam hanc epocham non remediis solum antihystericis, nervinis et carminativis morbum oppugnavimus, sed etiam anthelminticis usi sumus, cum vermes forsan adesse, ex lactea urinæ qvalitate qvidam colligerent. Ast tantum aberat, ut cuncta hæc remedia levamen adferrent, ut potius morbi insultus crebriores et atrociores redderent; neqve vermes abiere. Plures igitur medici, iiqve magni nominis, in consilium vocati sunt, ut ægram conspicerent. Sed signa haud placere omnes libero ore fatebantur, vitæqve aut medelæ sese spem habere parvam! Qvid ergo? Nullo uti remedio optimum esse præsidium, pleriqve judicabant. Ipsa ægrota sola, spe convalescendi freta, firmo, constanti atqve tranqvillo animo erat.

Sub finem mensis Aprilis Anni 1808 aliam iterum formam, eamqve adhuc terribiliorem morbus induebat. Ab hoc enim tempore ad crebra illa animi deliqvia motus accedebant spastici et convulsivi, qvi magis sensim crudeliter torqvebant, et cum delirio sæpe ac furore, imo mania demum et rabie juncti erant. Morbi paroxysmi nunc tam variis modis, tamqve mirandis symptomatibus triste spectaculum edebant, ut eqvidem illa ordine describere neutiqvam valeam. Transiit morbus in calamitosum illud malum, qvod apud Nosologos convulsivo-hystericum nominatur. Sæpius membra ægrotæ spasmo rigida, mox reciproco motu convulsiva observabantur. Plerumqve omnes manuum pedumqve digiti ita incurvabantur, ut nec vi nec ulla arte extendi possent. Brachia modo retrorsum, modo antrorsum trahebantur, iisdemqve nunc dorsum, nunc facies, nunc pectus validissime allidebatur. Os modo clausum, modo apertum videbatur, totusqve vultus variis gestibus deformatus erat. Sæpe spasmi in lingva simul in faucibus et æsophago aparuère; nonnunqvam apex lingvæ, clauso ore, aut sub motu maxillæ inferioris tremulo, spastica velut suctione gra-

vissimo cum dolore retrorsum ad pharyngem versus retrahebatur. Modo pedes ad nates flectebantur, modo totum corpus nunc e lecto in altum magno impetu elevabatur, nunc antrorsum nunc retrorsum movebatur; nonnunqvam velut in catalepsi situm corporis, nunc contracti, nunc extensi diu ægrota servabat. Modo vestimenta discerpebat, stragula dejiciebat, vel insolito convolvebat. Nonnunqvam sub ipso insultu elingvis erat, et admodum tractabilis; pluries vero, voce restituta, deliria jocosa et blanda loqvebatur. Interdum inter violentas agitationes mente qvamvis capta, cantus cum summa harmonia, qvasi sana, aut veterum malorum certe oblita, modulabatur, interdum selecta loca e scriptis elegantioribus Göthii, Schillerii, Shakspearii, Öhlenslægerii aliorumqve mirabili memoria, alta voce recitabat, idqve clausis licet oculis sub gestibus textui accommodatis. Plerumqve vero tanto furore delirabat, seqve ita jactabat, ut plurium hominum robur ipsi resistere vix posset. Sub ejusmodi paroxysmis, suì inscia, miserando spectaculo dentibus frendebat, verberabat, mordebat, et invita cum terribili clamore, qvalis eorum est, qvi sævis tormentis cruciantur,

totam domum, qvin viciniam replebat eiqve molestiam exhibebat. Raro syncope vel sopore gravissimo oppressa, sine ullo sensu aut motu, et spiritum non ducens, mortuæ instar jacebat, rursus tamen et repente horribiles illi spasmi revertebantur. Ita qvotidie afflicta, viribus et spe cadere, lecto decumbere, medicos admittere, dimittere nihil juvantes, qvin et ipsi eam deponere et abdicare. — Puellæ miserias horrebant, qví adspiciebant: qvid illa qvæ ferebat?

Sæviebant istæ affectiones parum mutatæ uno, ut ajunt, tenore ad diem usqve 20 Maii ejusdem anni (1808). Accedebat tunc sub ejulatu furioso vomitus cruentus, cui sub truculentissima anxietate et suffocationis metu, tussis insuper convulsiva, seu ferina immanis, et singultus valde molestus, velut presso pede inseqvebantur. Vomitu, qvi summo cum cruciatu semper junctus erat, magna cruoris copia per proximos tres qvatuorve dies noctesqve cum impetu ejiciebatur; pluries simul materia nigricans, qvæ tetro odore adstantes fugabat, per alvum secedebat. Tussis semper sicca erat, et æqvabili fere violentia ultra horam dimidiam interdum perseverabat. Singultus ut plurimum gravissimus erat, tantoqve

cum clangore junctus, ut procul audiri posset Vomitus qvidem post diem 24 Maii haud amplius cruentus erat, cetera vero morbi symptomata — syncope — sopor — delirium — insania — furor — spasmi — convulsiones — tussis et singultus — omnia sese terribili impetu et crudelitate, ultra integros *septem menses,* observate tempus sodales: septem menses (paucis modo intervallis interrupta) alternatim velut excipiebant. Sub longi hujus temporis decursu misera nostra in syncopen tam gravem qvotidie fere incidebat, ut sine ullo manifesto vitali motu, in profundissima animi defectione diu interdum jaceret. Qvid igitur mirum, si pluries a cognatis suis, qvin ab ipsis medicis ea vivere jam desiisse judicaretur? Sopor tum qvoqve adeo profundus plerumqve erat, ut si cutis pungeretur aut ureretur, ægrota inde nil sentiret, adeoqve nullo stimulo suscitari posset. Rarissime sub diuturno hoc morbi statu ulla qviete tranqvilla et placida fruebatur: etenim tum etiam, cum somnus eam complecti videretur, silentibus ceteris spasmis, tussis tamen et singultus ut plurimum continuabant aut saltem intercurrebant. Per paucas igitur horas, easqve incertas in qvolibet

nycthemero sui conscia, mentisqve compos, et ab omni sive dolore, sive spasmo, libera erat. Sub ejusmodi lucidis intervallis animi tristitiam suus vultus prodidit, licet ipsa patiendi necessitatem tacite ferens, de nullo malo conqvereretur. Parum adhuc alimenti præter aqvam frigidam sumebat; urinæ nunc parum plerumqve et cum rubro sedimento mingebat; menstrua pallida erant et justo tempore parcius fluebant.

Graves illos et multiplices affectus dum misera patiebatur, varia interea pharmaca denuo tentavimus, nec ullum artis nostræ consilium neglexinus. Ast, candide iterum fatendum est, cuncta ne hilum qvidem profuisse, eorumqve nullum sive solatium, sive levamen attulisse. Artem pertinax continuo vicit malum! — Qvæ exinde matris affiniumqve afflictio? Multos viros sub hac morbi epocha ægrotæ calamitas ad eam oculis conspiciendam excitabat. Visa est partim detestationem movens, partim miserationem, prout ingenium hominum erat. Vetulæ cumprimis, superstitione captæ, casu tam novo ac singulari percellebantur. Istarum aliæ ægrotam a dæmonibus prehensam stulte pronunciabant. Neqve hoc mirum, cum ipse

Bartholinus noster de muliere per bienniur adeo graviter singultiente loqvatur, ut a Dæmon obsessa videretur *). Aliæ illius mala e fascin ducebant, aut aliis magicis causis adscribebant Nos medici, de artis nostræ subsidio omnin desperantes, si qva adhuc salutis spes superesset eam unice ex accurata victus ratione et caut rerum naturalium usu repetendam esse ingenu fassi sumus. Et qvis nisi periniqvus hoc mire tur aut culpet? Nonne præstat eam, qvæ servai non possit, fati lege perire, qvam ut medica op periisse videatur? Sed o! malam miseræ sor tem; multa æqve dira illi ferenda adhuc re stabant. A die nempe 5 Januarii Anni 180 versa aut mutata saltem sunt ejus mala, idqv haud sane in meliorem partem. Ab hoc enii termino, qvotiescunqve mentis compos era de clavo et de globo hysterico, utroqve atro cissimo, perpetuo conqverebatur. Tunc etiar ab hostili spasmo (et tonico et clonico) plu rima ejus organa ventralia indies vexabantur Ab hac parte præter tussim, singultum cete raqve symptomata prius allata, nunc simu crudeliter sæviebant ventris rugitus, ructa mina, vomituritiones, et tormina, ut pluri-

*) Epistol. cent. III.

mum cum dolore fixo circa curvaturam coli sinistram, et ineffabili præcordiorum anxietate. Tristem insuper hanc tragoediam complebat absoluta et pertinacissima urinæ retentio, diris suis qvoqve cruciatibus stipata.

Proxima horum malorum causa haud diu latebat. Exploratio enim partium affectarum nullum dubium reliqvit, qvin spastica intestini recti, simul ac urethræ contractio transitum contentorum per utrumqve hunc canalem interpellaret. Intestinum adeo constrictum erat, ut ne flatum qvidem transmittere valeret, imo vix fistulam pro enematis injectione intromittere sineret. Urethra toto suo tractu, ab ostio ad vesicam usqve, non urinæ modo exitui sed etiam introductioni tam cereoli qvam catheteris valide obsistebat. Denuo igitur, qvotqvot medici eramus, necessitate magis coacti qvam confidentia moti ad artis præsidium confugere officium duximus. Cum dolores in vesica exorti ad lumbos se extenderent, et vesica jam ad capitis magnitudinem expansa esset, urinam artis ope illico elicui. Hinc dolores illi hypogastrici et lumbales plane evanuerunt, ut corpore ante incurvato ingredi coacta, rursus erectò incedere posset. Clysma dein emolliens

laudano liqvido Sydh. nuptum applicari jussi. Ast irritum hoc fuit; etenim ob motum peristalticum ad superiora conversum, neqve illud alvum ducebat, nec symptomata, ex organis digestionis oborta, mitigabat. Semicupium tepidum, ex herbis aromaticis compositum, tunc commendavimus; convulsiones vero et lipothymiæ intercurrentes eo uti vetuere. Fotus propterea calidi, saeculiqve aromatici abdomini appliciti sunt, verum etiam hoc frustra susceptum et sine levamine fuit. Tertio demum die aqva frigida acetata, ventri pluries subito aspersa, omnem canalis alimentaris affectionem una cum clavo globoqve hysterico intra paucas horas feliciter fugavit. Qvæ interea remedia pro usu interno svasimus, ea, si sui conscia erat ægrota, recusabat, et si qva illi inscia porrigebantur, eadem ructu et vomitu illico reddebat. Verum enimvero fugatis qvidem istis affectionibus ex organis chylopoeticis, superstes tamen remansit tædiosissima ischuria, qvæ dein ferociam totius morbi multum augebat, eiqve novum veluti characterem inprimebat; ischuria non remansit, dixi, solum, sed etiam per *integros duos annos perseveravit*; simul cum sævis illis hystericis cruciatibus, id-

qve tanta pertinacia, ut multiplicibus licet remediorum generibus oppugnata, omnium tamen vim illuderet. Heu triste fatum, qvis modus et qvis finis erit!

Sub lamentabili hoc morbi decursu, a die nempe 5to Januarii Anni 1809 ad diem usqve 8vum Decembris anni inseqventis, eqvidem pluries nonnunqvam in die, qvavis saltem vespera, catheteris ope urinam educere necessitate coactus sum. Sexcenties igitur et ultra in nostra ægrota hanc operationem perfeci, et qvid mirum, si magna interdum cum difficul-tate? Ejus nempe urethra semper adeo sensi-bilis et irritabilis erat, ut operatio nunqvam non frustraretur, nisi canalicula unico, levi et eqvabili, tractu ad vesicæ cavum perveniret. At vero, qvæ manus, vel mea multo dexterior, ad arduam hanc regulam, etiam sub agitatio-nibus ægrotæ convulsivis, caute perficiendam omni tempore valet? Hinc sæpius per plures horas apud miseram nostram morari mihi opus fuit, priusqvam, sedatis convulsionibus, sub victo vel tractabili corporis statu illius vesicam rte evacuare potuerim.

Ab initio mensis Martii anni 1809 affec-tus illi hysterici, lipothymiam puto, et con-

vulsiones, contra omnium spem insigniter de vehementia et freqventia remisere, verumtamen haud prorsus evanuere, qvin miseram, qvamvis modo in vita victuqve servato, acerbis interdum insultibus nocturno inprimis tempore mulctarunt. Demum mense præterlapso ægrota sine ullius fere medicaminis usu eo pervenit, ut noctes etiam (qvoties urinæ eductio vespere haud omissa esset), placide et qviete duceret. E somno nunc postridie mane sponte semper evigilabat, ac deinceps animo et corpore se ita levatam sentiebat, ut totum diem extra lectulum degens, affines suas moestissimas exhilararet.

Sed prospera hæc Nostræ fortuna ad exiguum modo tempus durabat. Mox enim somnus matutinus, etiam tum cum bene dormivisset, in soporem qvotidie transibat, qvi paucis diebus præterlapsis, deniqve adeo profundus evasit, ut nullo stimulo fugari posset. Jacebat tunc misera plerumqve ad meridiem usqve velut attonita, sine motu, sine ullo sensu, respiratione adeo parva et rara, ut hæc interdum nulla esse videretur. Sub eodem statu pulsus simul tam parvus et obscurus plerumqve erat, ut percipi vix posset. Aliqvot post me-

ridiem horas sopor ille, incognita causa, in dementiam et furorem qvotidie convertebatur. Hæ accessionum formæ cum convulsionibus atrocissimis et ejulatu horroris pleno, aut saltem cum garrulitate, iracundia et inqvietudine (ad inseqventem usqve noctem perdurantes) junctæ semper erant, fere uti Mense Aprili anni 1808. Nihil sane eo statu, qvo ægrota per hoc morbi tempus fuit, miserius ne cogitari qvidem potest. Neqve noctu neqve die mentis compos erat; per plura interdum nycthemera nullum prorsus alimentum, ne aqvæ qvidem guttulam sumebat; alvus continuo segnis erat, adeo ut vix singulis octo diebus, idqve inscia ægrota, redderetur. Nihil morbi ferociam mitigabat, qvi præstantissima remedia spernebat. E medicis, qvi morbum ancipitem judicabant, qvin extremum exspectabant, ægrotæ affines et amicæ non nisi tristissima prognostica audiebant.

Ast ne exiliores videar minutias perseqvi, celeriter in tramite mihi proposito procedam.

Ad diem usqve 13tium Maii ejusdem anni (1809), cum morbus sub duplice illa varietate (sopore nimirum hysterico et furore convulsivo) die nocteqve alternaret, idemqve qvemvis

miseram suscitandi conatum illuderet et frustraretur, *nos* — qvotqvot fuimus medici — spectatores prorsus fere otiosos magnæ illius calamitatis nos præbuimus, vix sperantes fore; ut absoluta et perfecta ejus inedia, temporis beneficio adjuta, insultus istos crudeles demum aut mitigaret, aut breviores saltem redderet.

Verumenimvero die 13 Maii 1809, qvum *Callisenius noster* una mecum lectulo ægrotæ, tunc profunde consopitæ, forte assideret, sapienti huic viro placuit, pulverem ex herba nicotiana, digitis comprehensum, illius naribus admovere, experiundi causa (uti innuebat) an iste pulvis, inspiratione attractus, ullum optabilem effectum habiturus esset. Eventus hujus experimenti non ex sententia solum procedebat, sed etiam omnem exspectationem superabat. Vix enim pulvis membranam pituitariam leviter attigerat, cum ægrota, nulla sternutatione interveniente, plene ad mentem rediret, sensumqve cum motu recuperaret. Tum inde per reliqvam diei partem de nulla ægritudine conqverebatur, sed valde licet debilitata, alacritatem habebat, qvam antehac per totum morbum nunqvam. Verumenimvero jam nocte inseqvente ex inopinato omnia rur-

sus pejora! Post levem nempe et placidum somnum ægrota a furore denuo convulsivo corripiebatur, qvi ad proximum diem perseverabat, atqve in soporem profundum demum transibat, qvo durante ne verbum qvidem proferebat. Accedens ego postridie, insultum hunc, experimento *Callisenii* repetendo, feliciter qvidem ita fugavi, ut ægrota protinus ad se rediret. Cum autem deinceps ejusmodi accessus, jam soporosi, jam furiosi, qvavis nocte sponte reverterentur, etiam ingravescerent; insuper cum ægra simul e repetita resuscitatione usui tabaci sensim assvesceret; effectum hujus remedii debiliorem indies fieri, infortunii anxius præsagiebam. Neqve proh dolor! acerba hæc exspectatio me fefellit. Posteaqvam enim ægrota qvovis mane, ope tabaci somno suscitata, octo circiter dies vitam sub sat prospero fortunæ flatu transegerat; tum neqve iste stimulus, nec liqvor ammonii causticus, nec ipse helleborus, aliaqve ejusdem farraginis, naribus admota, ullam amplius reactionem excitabant. Morbus tunc iterum, similiter atqve ante breve hoc intervallum, neqve nocte neqve die remittebat, sed symptomatibus, visu et auditu horrendis, perpetuo sæviebat.

Qvodnam itaqve consilium, prout tunc necessitas exigebat, in casu tam ancipiti capiendum erat? Ingenue fateor me sat diu, qvo me verterem, anxie hæsitasse. Sub qvotidianis illis exsuscitandi periculis observaveram, ægrotam e sopore vel profundissimo ocyus semper ad se redire, si clauso forte ejus ore, qvam si eodem aperto tabaci pulverem naribus admoveram. Ast unde varius hic ejusdem remedii effectus oriretur, obscurum erat. Num forsan e leviori pulveris attractione et impulsu, dum os hiabat, an aliunde? Qvapropter ut de dubia hac re, qvæ ab initio me parum moverat, certior tandem fierem; nunc manu mea os ægrotæ prius arcte obtegebam, qvam tabacum illius naribus porrigebam. Atqvi hoc experimentum, pluries repetitum, ad novum artis subsidium inveniendum, velut casu fortuito, viam mihi feliciter paravit. Etenim mox cognovi auxilio satis esse, si *aëri per ægrotæ os et nares omnis ingressus et regressus per aliqvot horæ momenta intercluderetur.* Ecce in ipsa medici manu, eaqve nuda et inermi, artis adminiculum, qvantum effectus spectatur, omni fere fide certius, qvo perniciosa ista utriusqve generis symptomata

intra breve tempus ut plurimum domari et vinci qveant.

Exsuscitatio *e statu soporoso* semper facili negotio efficiebatur, idqve sub phænomenis, constantem ordinem seqventibus. Post interceptam nempe Consopitæ respirationem totum ipsius corpus absqve motu et sensu quietum primum aliqvandiu jacebat; deinceps diaphragma una cum ceteris respirationis musculis reciproco impetu intendebantur; postea artus novo, ut videbatur, vigore profusi, lente erigebantur; novissime utraqve manus sursum faciem versus flectebatur; qvibus peractis, (si tunc respirationis impedimenta demerem) ægra statim, tanqvam sana e somno evigilans utrumqve oculum manibus fricabat — profunde oscitabat — et continuo ad se redibat, dein valenti similis erat, donec novus insultus accideret.

Paulo secus *exsuscitatio e statu furioso* obtingebat, multumqve difficultatis et laboris haud raro habebat. Qvamprimum enim ægrotæ respiratio manu inhibebatur, furor tanto impetu ruebat, ut ejus meminisse animus adhuc horreat. Ægrota, tunc velut ob gravem suffocationis metum desperata, totum corpus, caput inprimis et brachia, violentis-

sime jactabat, et effrenato impetu — decoris prorsus oblita — pro libero aeris haustu colluctabatur, qvapropter sub exsuscitationis initio pluribus semper mihi opus erat adjutoribus, qvi furiosam continerent, meqve contra ipsius vim defenderent. Posteaqvam vero, sub jurgio adeo horrido moestoqve, miseram per aliqvot momenta omnî respirandi postestate privare mihi contigisset; mali ferocia absqve aliis subsidiis semper remittebat et mitigabatur. Membra ante contracta, contorta et rigida, aut motu effrenato agitata, tunc brevi relaxata leniter ac sensim extendebantur. Cætera deinde iisdem prope phænomenis, eodemqve typo perinde ac sub exsuscitatione e statu soporoso procedebant. Ægra, ita expergefacta, qvoties a bellis suis amicis curiose examinabatur, respondebat se sub insultu omnino nihil sensisse vel audivisse, sed qvasi altissimo somno sepultam fuisse. Simul ac sensus et motus rediere, de nullo dolore aut ægritudine conqverebatur. Neqve vires inter paroxysmos fractæ visæ sunt.

Invidiam forsan, *Sodales!* mihi concitavit, qvod *Callisenii* experimento ductus, novam illam exsuscitandi methodum omnium

primus adhibuerim. Eqvidem mallem prosperam hanc fortunam alii evenisse qvam mihi! Qvot enim, qvantisqve molestis operosisqve negotiis cum ægrotante nostra a die illo implicitus fuerim, dici vix potest. Etenim ulterius non progressus eram, qvam ut miseram e paroxysmis illis resuscitare, et ad sanam mentem revocare valerem; novos vero istorum accessus, utpote qvi nulla prænuntia habebant, declinare aut præcavere nondum in artis, ne dicam in mea potestate erat. Qvid tum inde? Sopor profundus qvemqve fere somnum naturalem brevi post diluculum excipiebat, tantaqve deinceps pertinacia continuabat, ut ægrota, nisi laudata methodo juvaretur, ad mentem nunqvam rediret. Nec qvidem hoc satis! Iste enim sopor, nisi absqve mora tolleretur, nunc semper pomeridiano tempore in furorem, qvin rabiem transgrediebatur. Atqvi (o fatum inexorabile!) perseverabat eadem hæc morbi atrocitas *per integros* 19 *menses*, a die nempe 18vo Maii anni 1809 ad diem usqve 8vum Decembris anni inseqventis; idqve, ut ex ante allatis liqvet, una cum obstinata illa, per se jam sat molesta, ischuria urethrali. Haud itaqve mirum, si ego per diuturnum hoc tem-

poris spatium die nocteqve accitus, istis tragoediis concitus, supra vires, et sexcenties iterum perturbatus fuerim, meaqve patientia fere victa sit. Ast paulatim voluptati fiunt, qvæ necessitate coeperunt; nec medicum decet dura ac difficilia reformidare! Tanto magis ægrotæ, ejusqve affinium precibus qvotidianis morem gerere officium duxi, cum ista resuscitandi pericula, in primis sub statu ægrotæ furioso, rarissime collegis meis vel dexterrimis, qvippe minus in hoc opere intrepidis, prospere evenirent. *Callisenius*, *Schumacherus*, *Herholdtus* (frater carissimus) aliiqve artis periti vires suas in nostra exsuscitandi methodo adhibenda pluries exercitarunt. *Brandisius* tactu magnetico nec non oculorum constanti contuitu ægram nostram e statu soporoso excitare semel tentavit, at frustra; licet illico post in eximii hujus viri præsentia eam artificiali illo suffocationis periculo brevi resuscitarem. Mense Julio 1809, cum egomet ipse, valetudine impeditus, nullam ægrotæ opem ferre valerem, ea per totos sex dies noctesqve magno cum vitæ periculo indesinenter furere et ejulare continuavit. Alias vero, si nihil obstaret, qvo minus eam qvovis mane e somno excitare, et qvavis vespera ab

urina retenta liberare possem, vitam tolerabilem per longum hunc morbi decursum degebat, raroqve in furorem rapide delabebatur. Totum tunc diem sat hilaris et tranqvilla, partim varia, ad ingenii animiqve cultum pertinentia, legendo et scribendo, partim designando, suendo aliisqve virginum occupationibus domesticis consumebat. Parco semper nutrimento egebat; et aqva frigida pro potu maxime delectabatur. Plurima nunc iterum medicamina, e fonte pharmaceutico hausta, tempore diurno adhibebat, eaqve valde diversa, nimirum ut ad varias, qvas sub morbi decursu finximus, hypotheses et indicationes sic dictas curativas, istorum singula accommodatissima nobis videbantur. Qvid? qvod inprimis per ultimum mali semestre haud ullam ægrotæ tractationem ut nimis duram reformidavimus, si modo aliqvis salutaris effectus inde sperari posset. Ambiguum enim remedium certa desperatione potius *Celso* duce existimavimus. Sed hisce nostris conaminibus prorsus nihil effecimus; vetustas malo callum consvetudinis jam obduxerat, qvod velut victrix omni arti restitit, eamqve superavit. Ecce aliqvot exempla remediorum alias potentissimorum,

qvæ spem nostram tunc fefellerunt. Opii 18 grana ægrota semel intra 6 horas sumsit nullo sive somno sive alio effectu subseqvente. Tartari emetici 16 grana, intra 2 horas deglutita aliqvando, neqve vomitum ciebant, nec ullam excretionem sive alvi, sive sudoris, sive lotii promovebant. Vesicatorium admodum amplum, abdomini impositum, vesiculas qvidem sero plenas excitabat; attamen qvamvis post epidermidis ablationem pulvis cantharidum qvotidie, donec gangræna minaretur, nudæ cuti inspergeretur, ægrota nec de ullo dolore inde conqvesta fuit, nec ejus somnus impeditus. Vesicæ bovinæ aqva frigidissima impletæ, pudendis et abdomini per plura nycthemera applicitæ, nullas horripilationes proferebant, nec ægram consopitam exsuscitabant, neqve exsuscitatæ somnum et soporem vespere impediebant.

Circa finem Novembris anni 1810 e causa tunc adhuc ignota in tantum langvorem ægrota sensim incidebat, ut pedibus demum haud amplius insistere valeret, sed in lectulo esse perpetuo cogeretur. Furor convulsivus nunc qvidem remittebat, imo pedetentim prorsus evanescebat. Ast sopor e contrario adeo profundus evadebat, ut ægrota, simulac *suffocatio-*

nis periculo suscitata esset, illico post in statum, in qvo sui impos erat, iterum delaberetur. Sic itaqve aucta eheu! morbi atrocitas novum qvoqve nostrum exsuscitandi subsidium inutile demum reddebat! A primo nunc Decembris anni 1810 ad diem usqve 8vum mensis ejusdem, qvotidie semel ac sæpius istud subsidium *frustra* adhibui, magno semper cum affinium moerore. Per septem illos dies ægrota, omni vitâ sensoriali orbata, moribundæ instar valde languit, pallido faciei colore foedata, copioso sudore perfusa una cum extremorum frigore. Deglutitio semper difficillima erat, pulsus exilis et irregularis; respiratio lenta, interdum suspiriosa; alvi obstipatio pertinacissima; urinæ secretio adeo suppressa, ut per integros sex dies ne guttula qvidem e vesica emitteretur. Instantem mortem omnes ipsiqve medici exspectabant, qvin vovebant.

Die 8vo Decembris (1810) reiterato periculo respirationem inhibendi semimortuam nostram ad sensum revocare præter meam omniumqve exspectationem mihi contigit. Et — qvod adhuc magis faustum! — ab eodem inde temporis momento morbus aliam denuo faciem induebat, eamqve minus terribilem. Hora nempe

prima postqvam evigilavit ægrota horripilationes, sæpius intercurrentes, sentiebat, qvas æstus febrilis, cephalalgia, dyspnœa et vomiturittiones inseqvebantur. Febrilia hæc typum febris continuæ dein servabant, cum aliqva exacerbatione vespertina. Et mirum, qvam felici eventu hæc morbi variatio contigerit. Jam enim a primo illius accessu ægrota non sui solum semper conscia mansit, sed uno velut flatu et sopor et furor et ischuria simul evanuere. Naturam in opere tam benefico perturbare temerarium fuisset, qvapropter nos medici ad divi Hippocratis exemplum methodum, ut dicitur, exspectativam adhibuimus, et solummodo anili assiduitati nos opposuimus. Et qvid inde? Die nono crisis perfecta tam sudore per totum corporis ambitum diffuso, qvam urina, ad aspectum lateritia, eaqve pro lubitu et sine dolore emissa, sese manifestabat, et febrem intra paucos dies prorsus tollebat. Posthac somnus naturalis semper erat, excreta bene et normaliter procedebant, nec menses sui officii obliviscebantur; vires etiam tam animi qvam corporis brevi redibant. Atqvi sic ægrota nostra mirifice servata, sanitatem febri magis qvam arti debebat. Læta

tunc iterum cum lætis gaudebat, idqve haud sine magno meo solatio et oblectamento! Unicum morbi vestigium, de qvo ab illo inde tempore qverebatur, hoc erat, qvod decubitum in latere corporis sinistro ægre ferret.

Ultra *duos annos* proxime inseqventes nunc perfecta sanitate gavisa est. Mense Aprili anni 1813 febri morbillosa decubuit, qvem morbum facile superavit. Mense Julio ejusdem anni a febre remittente iterum corripiebatur, qvæ tussi spasmodica pluries in die, et a mense Augusto simul vomitu cruento stipata erat. Dolores sub vomitu haud adeo molesti erant, neqve magna sangvinis copia ejiciebatur. Refrigerantia, e regno inprimis vegetabili sumta, vomitum mitigabant, eumqve initio mensis Novembris prorsus demum inhibebant. Ab hoc tempore ad 13 Januarii anni 1814 optime iterum valebat.

Illa vero die (13 Jan. 1814) in media cruris sinistri parte ad latus anterius carbunculus sat largus exoriebatur, qvi atroci qvidem dolore, atqve motu aliqvo febrili, nullo tamen spasmo junctus erat, et post copiosam suppurationem, nucleo gangrænescente demum se-

parato, circa vigesimum Maii (Anni 1814) solitis remediis sanabatur.

A mense Maio (Anni 1814) per *duos integros annos* veluti prorsus sana vitam sat prosperam iterum degebat. Verumenimvero circa exitum Maii anni 1816 febri continua, qvæ typum remittentis servabat, denuo infestabatur. Stipata erat hæc febris continuo ventris dolore haud raro gravissimo, præprimis in regione hypochondriaca sinistra. Dolor hic sub inspiratione, maxime profundiore, vel tussi fortiori, semper exacerbabatur. Intercurrebat simul qvotidie fere vomitus cruentus, qvo haud exiguam sangvinis copiam ægra ejiciebat. Perseverabat anceps hic status *qvatuor fere menses*, nempe a Mense Majo ad Septembris initium usqve ejusdem anni (1816). Tunc brevi sanitatem eamqve, ut videbatur, perfectam rursus recuperabat, et per *tres fere annos* inseqventes (nempe ad 8vum Januarii usqve 1819) nullo sive dolore, sive spasmo vexata, felicem rursus vitam cum suis degebat.

A die 8vo Januarii anni 1819 nova tragoedia agi incipiebat. Dolor colicus tum iterum ægram affligebat, idqve majori acerbitate qvam antea unqvam. Ita nunc continuo per plura nycthemera cruciabatur, ac si canes, ut

ipsa ajebat, ejus viscera arroderent et lancinarent. Die nocteqve tam crudeliter lacessita nullam interea qvietem nec somnum capiebat. Abdomine vel levi manu contrectato dolor valde augebatur. Accedebant mox febris ardens, singultus enormis, vomitus cruentus sat copiosus, nec non dejectio materiæ nigræ ac foetidæ per alvum. Sub terribili hoc statu nec alimenta nec medicamina, ne clysmata qvidem, aut fomenta abdomini applicata, Misera ferebat. Hinc brevi exhausta et attenuata, eoqve demum reducta jacebat, ut prorsus nulla salutis spes superesse videretur. Die secundo Februarii (anni 1819) adeo langvida tantoqve sensuum torpore obruta erat, ut accuratior abdominis exploratio institui posset. Tumor tunc durus ac renitens, et in tres lobulos velut partitus, infra umbilicum tactu percipiebatur. Abscessum absconditum cum suspicarer, cataplasma emolliens, ut suppurationem promoverem, abdomini imponere jussi, illudqve sæpius, ne frigesceret, reiterari imperavi. Ad diem usqve 12mum ejusdem mensis (Februarii 1819) status morbi immutatus perseverabat et ad interitum ruere videbatur. Misera demum copioso sudore cum extremorum frigore perfun-

debatur, et auram frigidam exspirabat. Instantem mortem omnes exspectabamus. Heu! qvam grave ac moestum in tanta rerum incertitudine officio medici fungi! Ne tamen ultimum remedium, vel maxime ambiguum, intentatum relinqverem, consensu ægrotæ affinium, locum tumoris maxime renitentem ad profunditatem pollicis circiter cultro audacter incidi. Nil puris et parum sangvinis vulnus fundebat. Ejus vero profunditatem cum deinceps specillo explorarem, in corpus durum et velut metallicum allisi, prorsusqve ex inopinato acum suendo servientem vulsella e vulnere extraxi. Haud parum ab initio obstupui, videns imprimis illam nigram et oxydatam esse. Sed utcunqve hoc! Omnia symptomata nunc remittebant, jam noctem proxime inseqventem ægra per horas placide dormiebat, dieqve post paululum nutrimenti capiebat. Ab hinc tumorem ut discuterem, cataplasmati species resolventes addidi, nec non alvum per clysterem ducere svasi. Ast convalescendi spem, qvæ denuo miseram consolabatur, extenuari iterum et evanescere propediem vidi. Dolor enim incrementum rursus capiebat, iisdemqve atqve antea symptomatibus (singultu,

vomitu cruento; ceterisqve) mox stipabatur. Repetita tumoris exploratione punctum in sinistra regione lumbali observabam, cujus contactu ægra acutissimos dolores cruciatusqve perpetiebatur. Constitui idcirco etiam hunc locum incidere, qvo facto die 15to Februarii (1819) aliam adhuc acum æqve nigram et oxydatam evulsi.

Tædiosum esset, Sodales! et animum nimis moveret, si omnes istos summorum dolorum cruciatus, qvos Misera nostra ab hoc inde tempore iterum pertulerit, sigillatim depingere vellem. Hinc potius duco generatim modo atqve universe afferre, me a die illo 12mo mensis Februarii anni 1819 ad diem usqve 10mum Augusti anni 1820, sive spatio 18 mensium *ducentas septuaginta* et *tres* acus variæ magnitudinis e variis illius corporis regionibus sensim cultri et vulsellæ ope extraxisse. En (ipsas acus, et) tabulas duas hanc rem ulterius illustrantes:

Tabula I^ma^.

Summam sistens acuum excisarum e singulis regionibus.

Regio e qva acus extractæ.	Earum numerus.
E mamma sinistra . .	— 22
Inter mammas	— 14
E regione epigastrica. .	— 41
— — hypochondriaca sinistra	— 19
— — — dextra	— 20
E regione umbilicali . .	— 31
— — lumbali sinistra	— 39
— — — dextra	— 17
E regione hypogastrica .	— 14
— — iliaca sinistra	— 27
— — — dextra	— 23
E crure sinistro . . .	— 3
— — dextro . . .	— 1
Inter scapulas	— 1
Infra scapulam dextram	— 1
Summa	— 273

Tabula II^{da}.

Ordinem sistens chronologicum qvo acus extractæ sunt.

Tempus qvo acus extractæ.	Earum numerus.	E qva regione.
1819.		
Die 12 Febr.	1	E regione hypogastrica.
— 15 —	1	— lumbali sinistra.
— 1 Martii	2	— eadem.
— 6 Aprilis	1	— eadem.
A die 8 Maii ad diem 26 ejusdem.	3	— eadem.
	7	— iliaca dextra.
	4	— — sinistra.
	3	— hypogastrica.
Die 3 Octobr.	4	— epigastrica.
— 4 —	7	— lumbali sinistra.
A die 6 Octbr. ad diem 18 Decembris.	8	— umbilicali.
	17	— lumbali sinistra.
	11	— iliaca sinistra.
	12	— hypochond. dextra.
	5	— sterni, inter mammas.
	4	— hypochond. sinistra.
1820. A die 26 Jan. ad diem 8 Februarii.	6	— umbilicali.
	12	— epigastrica.
	6	— iliaca dextra.
	8	— lumbali sinistra.
	122	

Tempus qvo acus extractæ.	Earum numerus.	E qva regione.
	122	
A die 26 Febr. ad diem 14 Martii.	11	E regione epigastrica.
	5	— hypochondriaca sinistra.
A die 8 Aprilis ad diem 28 ejusdem.	8	— lumbali dextra.
	10	— hypochond. sinistra.
	8	— — dextra.
	9	— sterni, inter mammas.
A die 18 Maii ad diem 15 Junii.	17	— umbilicali.
	12	— iliaca sinistra.
A die 3 Julii ad diem 20 ejusdem.	10	— — dextra.
	14	— epigastrica.
	9	— lumbali dextra.
	10	— hypogastrica.
A die 30 Julii ad diem 10 Augusti.	3	— crure sinistro.
	1	— inter scapulas.
	1	— crure dextro.
	1	— infra scapulam dextram.
	22	— mamma sinistra.
Summa	273	

Observate Sodales! non omnes acus integras, sed earum plurimas in frusta fractas, apice vel oculo, vel utroqve earum extremo, destitutas esse. Si modo tres excipiatis, qvæ ad adspectum capitatæ fuerunt, qvæqve, prout ex aurichalco fabrifactæ, adhuc splendent, ceteræ omnes, inter qvas una crinalis, nigræ sunt, et a prægressa oxydatione velut marcidæ. Ex utraqve tabula apparet, tantum non omnes ex anteriori corporis superficie, idqve haud simul, sed post intervalla plurium nonnunqvam dierum, aut hebdomadum, imo interdum mensium, excisas esse. Sub ejusmodi intervallis ægra plerumqve vitam tolerabilem degebat, leviori tantum ventris dolore continuo vexata; lectulo tamen ob virium defectum perpetuo nunc inhærere cogebatur. Simulac vero acus extrorsum versus progrediebatur, seqve cuti appropinqvabat, et ad varium suum situm hanc aut vellebat, aut simul protrudebat, gravissimus semper dolor oriebatur, febri ut plurimum, singultu et vomitu cruento junctus. Attamen haud raro ægra per plures dies terribili clamore ante conqverebatur, qvam locus, qvo acus latebat, certo determinari posset; qvid? qvod sæpius, ut vel acui exitum pa-

rarem, vel levamen saltem afferrem, locum dolentem usqve ad musculos cuti subjectos cultro ad ambitum sat largum excoriare necesse fuit. Abdomen prius qvam hoc perficiebatur valde semper intumescebat, et nunqvam fere non graviora illa symptomata jam pluries memorata inducebat. At vero, qvid tristius, qvam qvod acu qvavis feliciter extracta, continuo novi doloris impetus extimescendi erant? Interdum accidebat, ut post cutis transcisionem acum frustra, diu in ipso vulnere qværerem, eamqve igitur in corpore relinqvere coactus essem, donec ea, post plures non nunqvam dies, aut sponte in vulnus prodibat, aut alio loco sese tactui iterum exhibebat. — Excisionem acuum haud semper ad unam eandemqve methodum instituere potui. Jam enim abdomen ita expansum erat, ut cutis plicari neqviret; tunc libera manu vulnus supra acum inflixi, et dein telam cellulosam cum adipe interjecto tenaculo et cultro separavi. Jam cutim (plerumqve ope digitorum ipsius ægrotæ) plicatam prope eum, qvo acus maxime prostabat, locum incisi, et laxata dein plica illam arte qvæsivi. Jam demum, si acus sub angulo recto internam cutis superficiem ab in-

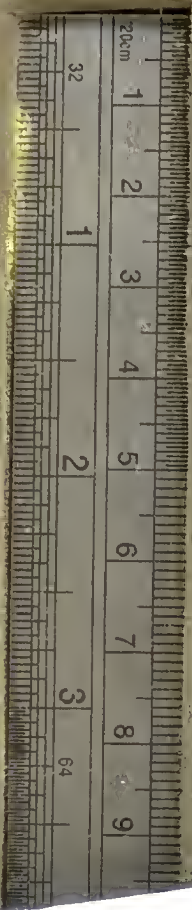
tus premendo illam velut in colliculum protrudebat, apicem hujus colliculi uno velut ictu abscidi, qva methodo acus facillime ut plurimum protrahebatur, et exile tantum vulnus remanebat. Semel modo absqve prægressa incisione acum digitorum ope per flaccida mammæ integumenta protrudere tentavi. At frustra hoc! Acus enim qvippe oxydata, sub incauta manu frangebatur, qvod infortunium me dein cogebat, ut illius frustula duplice incisione et reiterata aggressione evellerem. Qvater tantum hæmorrhagia notabilis multiplices illas, qvas per octodecim istos menses perficiebam incisiones, seqvebatur. Nunqvam suppuratio, qvod mirum, ex ipso ventris cavo oboriebatur.

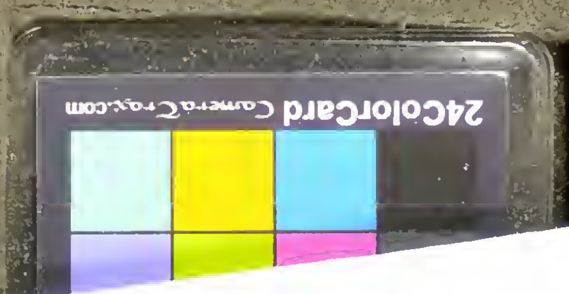
Ægrota diros suos cruciatus ad exitum usqve Januarii Anni 1820 tolerabiliter adhuc ferebat, perraro licet trepida cultrum reformidans, e qvo solo levamen sperare illi licebat. Ultimo vero hujus mensis die mater ægrotæ carissima ex tam infinita fere domestica calamitate valde contristata, in apoplexiam subito incidebat, inseqvente postea hemiplegia lateris sinistri. Miserta matris Nostra magis adhuc qvam propriis suis ærum-

nis premi videbatur. Huic animi tristitiæ tribuendum esse existimo, qvod ea ipsa duos circiter menses post (nempe die 16te Martii 1820) itidem a paralysi brachii dextri ex inopinato corriperetur. Et qvid posthac amplius? Dolores continui, qvos misera patiebatur, licet consvetudine parum mitigati, ejus tamen systema nervosum ita sensim debilitabant, ut mense Julio paralysis brachii qvoqve sinistri, et aliqvot dies post plenaria et perfecta paraplegia, aphonia insuper stipata inseqveretur. Viva ipsa mortua jam nunc videbatur, nisi qvod caput unum vigeret et moveretur. Eo usqve reducta erat, ut instar infantulorum nutriri et curari deberet; qvid? qvod nec verbis nec digitis locum, qvo etiamnum ab acubus velleretur, monstrare valuit. Mens ægrotæ illæsa qvidem manebat, at lamentabili voce perpetuo ululans, nunc adeo demum desperabat, ut se interituram putaret, nullaqve ratione in spem erigi et recreari posset. Qvinqve dies ita fuit, in qvorum exitu lingva titubante denuo loqvi incipiebat. Paraplegia vero gradu haud imminuta continuabat. Post 10mum Augusti (1820), a qvo die nulla acus se amplius sistebat, dolores infimi ventris re-

mittebant, et cuncta ab illis orta symptomata evanescebant. O lætitiam ægrotæ sed trepidam! Adhibitis nunc remediis nervinis et roborantibus, balneis calidis, vesicatoriis, variisqve linimentis, in melius omnia convertebantur, sensus et vis motrix in cruribus primum et trunco, dein in brachio sinistro redibant, revertebatur simul vigor ruborqve faciei, qvam pallor antea deformaverat. Brevi post æqvabiliter utraqve tibia valida gressum recipiebat; vigebant magis indies mentis functiones, et — ut paucis dicam — jam ante exitum anni (1820), excisis demum acubus illis e mamma (ante undecimum nempe Augusti) perfecta prope sanitate fruebatur. Omnia qvoqve vulnera ante annum inseqventem jam consolidata erant, totumqve abdomen ita cicatricibus notatum, ut tabulam geographicam æqvet, et — qvod haud satis mirari potest — viscera ejus omnia nulla labe contaminata deprehenduntur. Unicum qvod a morbo nunc reliqvum est, in dolore consistit leviori humeri dextri et langvore brachii ejusdem lateris, qvippe cujus movendi facultas nondum prorsus restituta. Spem tamen omnes fovemus, fore, ut hic qvoqve affectus natura de-

mum et arte tollatur. Qvid verba facio? Ipsa ægrota jamjam Divino Numine se e maxima calamitate servatam, grato animo et piis lacrymis agnoscit.

SOME TIGHT
GUTTERS

